

РІД НАШ КРАСНИЙ, РІД ПРЕКРАСНИЙ!

ОТЧИЙ

ЧАСОПИС

РІК ЗАСНУВАННЯ
2002
ВЕРЕСЕНЬ
Число 9 (153)
КИЇВ 2014

Видання товариства "Чернігівське земляцтво"

МИ – ВАШІ шанувальники

Доброго дня, шановні творці чудового часопису "Отчий поріг". Пишу Вам із придеснянського села Галайбине, що в Борзнянському районі. Хочу подякувати за можливість отримувати і читати ваше видання. Часто зустрічаю на сторінках знайомі прізвища, бачу на фото рідні краєвиди. Виникло бажання написати і про нашу часточку України.

Саме село наше невеличке і школа лише I–II ступенів. Але є тут чудові люди, що своєю щоденною працею бережуть і примножують славу держави. У школі діє краєзнавчий музей "Пам'ять" обласного значення, створений ко-

лишнім учителем А.В. Стрижаком.

На екскурсію до нас приїздить і з сусідніх районів.

При школі створене лісництво, а учні є неодноразовими переможцями конкурсів творів та малюнків на тему "Майбутнє лісу в твоїх руках".

Цьогоріч на 200-ті роковини Кобзаря ми поклали квіти до підніжжя пам'ятника Шевченку на Чернечій горі. Цю подорож нам допомогли здійснити випускниці школи Г.П. Яковенко, що проживає в Києві, С.М. Сироїд, компанія "Кер-

нел" ("Дружба-Нова"). Наше майбутнє – діти. Їм рости і розбудовувати Україну – єдину, сильну, незалежну. Бо ми – часточка великого народу.

Спасибі вам, дорогі земляки, за чудовий часопис. Успіхів вам у великій справі.

Світлана СЕРЕДА,
вчитель Галайбинської школи

Марківецькі журавлята

Дуже урочисто і піднесено відбулося свято у дитячому дошкільному навчальному закладі "Казка" села Марківці Бобровицько-

го району. Увесь персонал дитсадка, який очолює Ольга Курна, разом з батьками доклали максимум зусиль і старання для того, щоб маленькі випускники запам'ятали це чудове свято надовго.

Гостей вітали щедрими коровами.

За гарною традицією випускникам були подаровані емблеми дитсадка, які завжди будуть нагадувати їм про те, що, незалежно від того, скільки їм буде років, їх

завжди чекатиме з любов'ю і добром "Казка", адже там незвичайна доброзичлива аура, яка, як чиста джерельна вода, має чудодійну силу дитячої безпосередності та віри в перемогу добра і справедливості.

Приємно вразив усіх виступ найменших дошкільнят спільно з випускниками.

Життєдіяльність дитсадка постійно підтримується Бобровицьким осередком Чернігівського земляцтва, головою якого є марківчанин Андрій Пінчук.

Щиро хочеться побажати усім випускникам-дошкільнятам зростати справжніми людьми – людьми з великої літери і обов'язково під мирним небом своєї рідної України-неньки.

Тетяна СУГОНЯКО,
Марківецький сільський голова

Нема на світі України,
Немає другого Дніпра.

Тарас ШЕВЧЕНКО

У ВЕРЕСНІ СВЯТКУЮТЬ СВІЙ ЮВІЛЕЙ:

РЕКУН Іван Андрійович – 80-ліття. Народився 2 вересня 1934 року в селі Червоні Партизани Носівського р-ну. Радник юстиції. Був прокурором слідчого управління Центральної української транспортної прокуратури.

ХАРИТОНОВ Борис Степанович – 80-ліття. Народився 6 вересня 1934 року в селі Ладан Прилуцького р-ну. Працював артистом розмовного жанру Київської Національної філармонії, Укрконцерту, ансамблю пісні і танцю групи радянських військ у Німеччині, директором Київського мюзикхолу, художнім керівником Київського театру естради, актором Київського театру юного глядача, театру "Золоті ворота".

Лауреат республіканського конкурсу читців, Міжнародного театрального фестивалю "Добрий театр" у номінації "За кращу чоловічу роль".

Заслужений артист України, член Національної спілки журналістів України. Член правління Асоціації діячів естрадного мистецтва України. Автор збірок віршів, пісень, сценаріїв. Засновник фонду сприяння розвитку культури та мистецтва у Ладані.

ЛОПАТА Микола Степанович – 80-ліття. Народився 10 вересня 1934 року в селі Красне Бобровицького р-ну. Працював редактором відділу журналу "Вісник Академії наук УРСР", редактором у видавництві "Наукова думка". Член Національної спілки журналістів України.

ВОЛОХИН Михайло Михайлович – 80-ліття. Народився 15 вересня 1934 року в селищі Радуть Любецького району (нині – Ріпкинського р-ну).

Трудову діяльність розпочав у 18 років на Київському судноремонтному заводі. Після демобілізації з лав Радянської армії працював водієм таксомоторного парку, а потім – Київської міськради. По закінченні навчання у Київському річковому технікумі і до виходу на пенсію працював на ліфтовому заводі начальником транспортного відділу. Учасник ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС, інвалід 2-ї групи.

ЧАПЛАЙ Михайло Петрович – 80-ліття. Народився 22 вересня 1934 року в Бобровиці. Був помічником президента ЗАТ "Променергоавтоматика".

КАЛІНІЧЕНКО Микола Омелянович – 75-річчя. Народився 7 вересня 1939 року в Носівці. Начальник випробувальної станції Державного науково-дослідного інституту "Квант" у м. Києві. Автор розробок десятків електронних приладів. Кандидат технічних наук. Лауреат Державної премії України.

КОЛЯДА Любов Петрівна – 75-річчя. Народилася 11 вересня 1939 року в селі Чемер Козелецького р-ну. Працювала начальником відділу в Міністерстві харчової промисловості.

КОСТІН Олександр Васильович – 75-річчя. Народився 22 вересня 1939 року в Самарканді (Узбекистан). Завідувач кафедри оперної режисури Національної музичної академії України ім. Петра Чайковського Автор балетів, опер, музики до театральних вистав, фільмів.

Народний артист України, заслужений діяч мистецтва України, член Національної спілки композиторів України, лауреат Національної премії України ім. Т.Г. Шевченка.

СТЕЛЕЦЬКА Людмила Григорівна – 75-річчя. Народилася 28 вересня 1939 року в Чернігові. За фахом інженер-електрик.

ПРИСТУПКО Сергій Феодосійович – 70-річчя. Народився 4 вересня 1944 року в селі Кобижча Бобровицького р-ну. Журналіст. Працював заступником редактора Броварської газети "Нове життя".

ОГІЄВСЬКА Ольга Андріївна – 70-річчя. Народилася 5 вересня 1944 року в Ніжині.

МАРИСАЙ Михайло Іванович – 70-річчя. Народився 30 вересня 1944 року в селі Дібрівне Городнянського р-ну.

ЮЩЕНКО Микола Дмитрович – 65-річчя. Народився 3 вересня 1949 року в селі Миколаївка Менського р-ну. Електромеханік Київського виробничого підприємства "Контакт".

ТРЕЙТЯК Ганна Василівна – 65-річчя. Народилася 8 вересня 1949 року в селі Кіпті Козелецького р-ну. Бухгалтер Київської міської дитячої клінічної лікарні №2.

ПАВЛЕНКО Тамара Михайлівна – 65-річчя. Народилася 24 вересня 1949 року в селі Заудайка Ічнянського р-ну. Головний редактор програм для дітей та юнацтва Національного телебачення України.

СМІЛИК Олександр Якович – 65-річчя. Народився 26 вересня 1949 року в селі Червоний Колодязь Ніжинського р-ну. Працював начальником відділу експлуатації на об'єднаному підприємстві транспортного забезпечення Державного управління справами.

Учасник ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС.

ЮРЧЕНКО Олександр Григорович – 65-річчя. Народився 26 вересня 1949 року в селі Жовідь Щорського р-ну. Генерал-майор у відставці. Нагороджений орденом "За заслуги" III ступеня.

Почесний член Ради Товариства "Чернігівське земляцтво" в м. Києві.

ХОРТ Володимир Іванович – 65-річчя. Народився 28 вересня 1949 року в Прилуках. Керівник заслуженого народного хору України "Будівельник". Хормейстер хорової студії при хорі ім. Г. Верьовки.

Заслужений працівник культури України. Нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України та "Знаком Пошани" Київського міського голови.

НІКОЛАЄНКО Володимир Петрович – 60-річчя. Народився 6 вересня 1954 року в селі Авдіївка Сосницького р-ну. Директор ТОВ "Поліфарб".

ПАВЛИК Тетяна Іванівна – 60-річчя. Народилася 12 вересня 1954 року в місті Надвірна Івано-Франківської області. Асистент кафедри Української асоціації народної медицини.

ШКАРАБУРА Олександра Михайлівна – 60-річчя. Народилася 16 вересня 1954 року в селі Кобижча Бобровицького р-ну.

ГЛУЦЬКИЙ Леонід Іванович – 60-річчя. Народився 22 вересня 1954 року в с. Хмільна на Київщині, в 1956 р. сім'я переїхала до с. Нові Яриловичі Ріпкинського р-ну. З перших днів незалежності України служив у Генеральному штабі Збройних сил України, потім був заступником начальника Державної інспекції цивільного захисту та техногенної безпеки в МНС України. Зараз – старший викладач Національного університету харчових технологій.

Учасник ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС.

Нагороджений орденом "За службу Вітчизні" III ступеня та багатьма медалями.

ПОГРЕБНЯК Людмила Семенівна – 60-річчя. Народилася 26 вересня 1954 року в Києві (мати з села Жукля Корюківського р-ну). Працювала головним консультантом в апараті Верховної Ради України.

КУЗЬМЕНКО Людмила Григорівна – 55-річчя. Народилася 9 вересня 1959 року в селі Южне Ічнянського р-ну. Працює головним спеціалістом Рахункової палати ВР України.

КРАВЧУК Неля Леонідівна – 55-річчя. Народилася 18 вересня 1959 року в селі Перелюб Корюківського р-ну. Вчитель фізики середньої загальноосвітньої школи № 275 м. Києва.

ДОДУХ Катерина Григорівна – 55-річчя. Народилася 28 вересня 1959 року в селі Нові Млини Борзнянського р-ну. Фельдшер швидкої допомоги.

Дорогі земляки!

Рада товариства "Чернігівське земляцтво" в м. Києві сердечно вітає вас із ювілеєм і зичить усім доброго здоров'я, успіхів у житті, оптимізму, сімейного щастя, невтомного добротворства в ім'я рідної землі.

Леонід Палажченко. Це ім'я нашим землякам старшого віку говорить багато про що. І передусім через те, що він належав до когорти справжніх творців, чії справи втілилися і в знаки вічності, і нібито скороминущі малопомітні добрі вчинки заради, як нині кажуть, пересічних поліщуків.

З когорти ТВОРЦІВ

Чи не тому, незважаючи на новітні політичні процеси, з такою шанобою приходять до його могили на Байковому наші земляки як на день народження, так і в день пам'яті видатного українця. Він жив любов'ю до людей і вони йому віддячують тим самим. Як писав колись наш незабутній Борис Іваненко,

*Вклоніться полеглому другу
У день святоскорбний оцей.
Хто знав, що одвічна туга
Захмарить такий ювілей?*

Справді, Леонід Іванович прожив досить мало літ. Але, здається, все життя він поклав служінню народу, до якого горнувся повсякчас. Недаремно говорять на Чернігівщині, що за час керівництва областю він зробив стільки, як ніхто із його колег.

Про це та інше йшлося на урочистому зібранні друзів та колег Леоніда Палажченка, які зібралися в Чернігові з нагоди його 80-річчя з дня народження. Були серед поважних державних та громадських діячів і представники нашого земляцтва Володимир Пушкарєв та Валерій Демченко. А ми з цієї нагоди подаємо коротке слово про книгу спогадів друзів і ко-

лег Леоніда Івановича, яка побачила світ до ювілею.

Тримаю щойно видану книгу спогадів "Пам'ять і шана", одним із упорядників якої мав честь бути і я.

Це по-своєму унікальне публіцистично-документальне видання. І не лише за своїм змістом і композицією, а ще й тому, що має автора колективного – понад півсотні людей пропонують читачам свої спогади про Героя Соціалістичної Праці, кавалера п'яти орденів, депутата Верховної Ради СРСР і України, кандидата економічних наук, колишнього першого секретаря Чернігівського обкому Компартії України Леоніда Івановича Палажченка.

Автори спогадів – люди різні. І за віком, і за професійним, соціальним та громадянським статусом, і за посадами, які вони займали в далекі вже шістдесяті-вісімдесяті роки минулого століття, коли найбільш повно і продуктивно розкривалася особистість Леоніда Палажченка. Коли він утверджувався як лідер, політичний і громадський діяч, як громадянин і людина.

Будучи різними, автори спогадів в одному єдині – в добрій пам'яті і пошані до головного героя своїх розповідей

Леоніда Івановича Палажченка, 80-річчя від дня народження якого відзначили 10 серпня всі, хто його добре знав, у кого життєвий зростання і громадянське змужніння так чи інакше пов'язані з ним. Власне, і спонукальною силою, що об'єднала спо-

гади багатьох в одну книгу, став цей ювілейний день народження.

Людина живе, доки її пам'ятають. Видатною стає, якщо не лише пам'ятають, а й шанують з відстані багатьох десятиліть. І не лише сучасники, а й нащадки, котрі пожинають плоди створеного нею. Ось тому понад півсотні спогадів зібрані у правдиву розповідь про цю справді видатну, колоритну і неординарну людину, котра так багато встигла зробити для спільного блага.

Для багатьох молодих, мабуть, буде відкриттям, що саме в ті, вісімдесяті, саме перший секретар обкому Компартії України був не лише ініціатором, а й головною рушійною силою багатьох новобудов Чернігова – Палацу урочистих подій, кінотеатру "Перемога", Меморіалу Слави на Болдиній горі, підземних переходів, першої і другої кільцевих доріг, які вивели за місто потужні транспортні потоки, улюбленого молоддю пішохідного мосту через Десну та мосту біля Шестовиці, багатьох інших новобудов. І не лише в обласному центрі, а повсюдно – у містах, селищах, селах області.

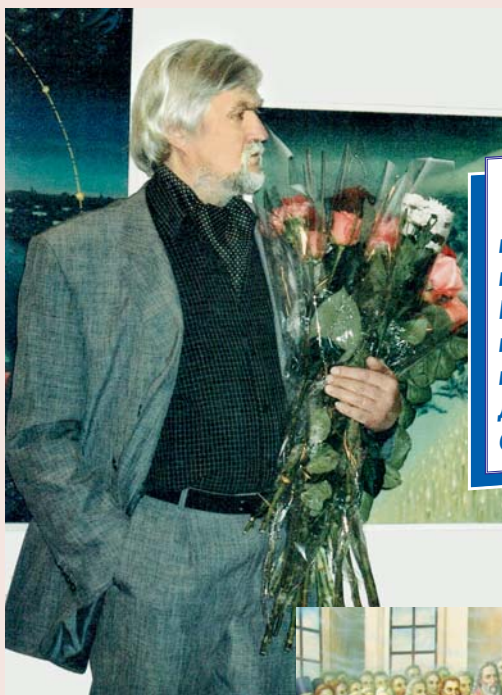
Але ж новобудови – це лише частка тієї багатющої спадщини, яку лишив людям і Чернігівщині, всій Україні Леонід Іванович Палажченко.

Йому, і нам судилося жити та діяти на межі тисячоліть, в епоху суспільних потрясінь і геополітичних тектонічних зсувів. У біографії Леоніда Палажченка віддзеркалилися і пафос, і драма сьогочасності. Він пішов у відставку незломленим, чесним і мужнім. На злеті сил, не встигнувши реалізувати багато з того, про що мріяв. Та лишилися його добрі справи, що проросли вдячністю людей у сьогоденні. І маємо вклонитися цьому невтомному працелюбу, полум'яному патріоту. Щоб зберегти і власну гідність.

Роки, що минають, і події, що звершуються уже у XXI столітті, змивають накіп найбухливіших емоцій – залишається глибинна суть: для чого прийшла у світ і жила на нашій землі ця неординарна людина, яка не скупилася на любов і тепло своєї душі.

Олександр КАРАНДА,
заслужений журналіст України

Його грані

Здається, ніби вчора ми писали про черговий ювілей видатного земляка, народного художника України, члена-кореспондента Академії мистецтв України, лауреата Національної премії України ім. Т.Г. Шевченка Володимира Пасівченка. А вже пролинуло п'ять неймовірно розвирхлених літ незалежної України, задля утвердження державності якої стільки зробив і син чарівного села Обичів на Прилуччині.

ТВОРЧОСТІ

Ні, він не виголосив полум'яної декларації на велилюдних зібраннях, не писав всілякі політичні відозви до народу і світу – зате наполегливо, не відчувачи подиху поважних літ, творив нові й нові монументальні полотна, удосконалював свій живописний стиль, займався тим, на що його надихнув Господь. Здається, його майстерня на Горького донині дихає духом творчих пошуків.

А почалися вони, може, й неусвідомлено, ще в дитячі роки. Кому з наших перевесників не згадуються любочні козаки з Мамаями та інші фольклорні персонажі самодіяльних художників, які продавалися на базарах, а тоді й належні місця в хатах займали? А потаємний блиск церковних ікон, задимлених ладаном та свічаним воском? А згодом розписи стін київських храмів під час наїздів сільського школяра в далеке місто? Тому і потягло випускника школи до Київського державного художнього інституту. На жаль, не став його студентом, зате того ж року пройшов першим номером до подібного вузу в Москві. А там сила-силенна світових мистецьких шедеврів у музеях, там спілкування з провідними майстрами світу. От тільки не було милої України, не було рідного слова. І коли триумфально рушив у світ фільм "Тіні забутих предків" Сергія Параджанова та Юрія Іллєнка, змусивши пихатих москвичів, що поспішили забути

можна окинути коротким поглядом. Зайдіть до Національної бібліотеки ім. В. Вернадського й без поспіху перегляньте неповторні розписи стін "Біль землі" (у співавторстві з Володимиром Прядкою), зупиніться перед композицією "Собор архангела Михайла і всіх небесних сил" (у співавторстві), замріть на хвилину в Михайлівському Золотовер-

неперевершеного Олександра Довженка, заціпеніти перед силою українського поетичного кіно, Володимир Пасівченко ще раз зрозумів: без України йому не творити. І відкинув усі спокусливі кар'єрні пропозиції та й рушив підкоряти Київ.

Нинішній поважний ювіляр має добру пам'ять на справжніх людей, які зустрічалися на його життєвій дорозі, а це вже щось та значить – адже скільки нині скороспілих геніїв роздмухують жар власної творчості, який дає світові тільки холодний безживний попіл, бо для високого полум'я потрібна жертвовність душі й любов до національного коріння. Відвідавши десятки світових столиць, походивши залами десятків музеїв, Володимир Іванович зрозумів і вловив внутрішню силу свого таланту. Монументально-декоративне мистецтво вимагає від художника масштабного мислення, бачення загальної картини в тисячах епізодів, деталей, які відтворюють панораму в інтер'єрі, просторі. Це не живописний чи графічний етюд, який

хому соборі перед історичними сюжетами "Святий Борис і Гліб", "Святий Володимир", "Свята Ольга", "Свята Покрова" і ви можете мимовільно замислитися: от пройшло стільки часу, а ми ходимо до Володимирського собору милуватися розписами Андрія Рубльова, але ж майбутні прихожани мають тепер можливість дотикнутися до граней Вічності, які подарував стінам наш славний земляк. А його руки та рука доньки Богдани зігріли ще й склепіння Успенського собору Києво-Печерської лаври, написавши третій вселенський собор. А це вже пряме спілкування з Богом,

продовжать уже традицію нашого ювіляра.

Володимир Іванович нині нечастий гість у рідному Обичеві. Хіба що могили рідних доглядає, а от хати батьківської вже нема, як нема практично нікого з ровесників, із ким можна було б перекинутися словом. Така сила незупинного часу. Та дух рідного дому ніколи не полишає його душу, як і свята пам'ять про рідню, особливо матір, незабутню Олену Василівну, що вгадала й підтримала синову не-

легку митецьку дорогу. Зате він продовжує наполегливо працювати – в тому ж таки станковому живописі.

На жаль, сучасним українцям не до серйозного монументального мистецтва – тривають безконечні реформи, в результаті яких страждають так звані пересічні громадяни. Та й духовність людини нашої опустилася до печерного періоду і, на жаль, не сприймає навіть настінного клинопису. Але це перехідний період, у це вірить відомий майстер Володимир Пасівенко, а тому не гасить вогник у своїй творчій майстерні. Бо мистецтво стало суттю його життя.

Леонід ГОРЛАЧ

це гідна віддяка Йому за вибір долі.

Чернігівщина поки що може похвалитися трьома майстрами монументально-декоративного мистецтва. Якщо борзнянський самородок Олександр Саєнко змусив свого часу світитися всіма барвами звичайну соломку, якщо ще один прилучанин Олександр Івахненко (на велику тугу, він відійшов у кращі світи не так давно) успішно переносив графіку на стіни музеїв, то Володимир Пасівенко оживляє традиційні фарби і в стінах офіційних установ, і в духовних приміщеннях. Але всі вони вписалися в українську традицію, яка дала світові того ж Василя Кричевського, славних "бойчуківців". Віриться, що Україна народить молодих митців, які

Того дня з самісінького ранку йшов дощ, а у Варві я з нетерпінням чекала зустрічі зі своєю землячкою – поетесою Надією Кольцовою, авторкою семи поетичних збірок, багатьох прозових творів, публіцистики, членом Національної спілки журналістів України, заступником керівника Варвинського відділення Чернігівського земляцтва в Києві, нагородженої в січні 2014 року "Почесним знаком" Товариства.

За всіх скажу

Передостання поетична книга Надії Кольцової "Гомін джерел" повністю присвячена її малій батьківщині – селу Антонівка Варвинського району. Навіть вступне слово до збірки написала улюблена вчителька авторки – Лідія Іллівна Ягова. Поезії, що входять до збірки, сповнені глибокими роздумами про найбільші цінності людського буття – любов і обов'язок перед великою і малою батьківщиною, родиною, землею-годувальницею і всім сущим на Землі, адже за них ми відповідаємо перед Богом і прийдешніми поколіннями. Н.Кольцова читала своїм землякам, здавалось би, про відомі істини, що кожна мить життя "божественна, хвилююча, мінлива" – неповторна. Тому мірилом всіх вчинків і помислів може бути тільки совість. Це те, що не дає скласти руки чесній, чутливій до болю світу людині, котра пропускає їх крізь власне серце. І слухачі в душі погоджувалися з авторкою віршів.

Як завжди, особливо трепетно-щемливими почуттями пронизані поезії Надії Кольцової про отчий дім, рідне село, куди подумки повертається на сповідь її світла і вразлива душа. "А рай отут, де луки милі, – говорить авторка, – і де тебе, що б не було, надійне захистить крило". Раз-по-раз у вірші поетеси вплїталися такі знайомі і рідні присутнім у залі слова: Варва, Антонівка, Удай...

Вагомою у творчому доробку гості залишається і тема Великої Вітчизняної війни. Самим серцем Н. Кольцова доторкується до невидимого

"Батьківське село", "Моєї пісні яблуневий цвіт" виконали Оксана Корнійко та Людмила Чебіна.

До 200річчя з дня народження Т.Г. Шевченка Надія Кольцова видала книгу вибраних творів для учнів середнього та старшого шкільного віку "А дитинство пахне літом", отже, і прочитала з неї на одному диханні близько десятка поезій про свої дитячі босоногі, сповнені різних незабутніх

подій та пригод, літа. До речі, всі вірші, що прозвучали в цей день на зустрічі з земляками, авторка читала напам'ять.

Потім демонструвався відеофільм, в якому пісні на слова Н. Кольцової виконують діти Броварщини, заслужена артистка України Світлана Мирвода та заслужений працівник культури України Володимир Ілемський на столичних сценах.

Зі словами вдячності за подаровані хвилини зустрічі з животворною поезією Надії Кольцової виступили голова Варвинської селищної ради В. Шаверська-Лихошва, колишня вчителька мови та літератури Л. Ягова, директор школи М. Сіромолот, голова ради ветеранів смт Варва М. Качаєва, завідувач районного відділу культури Р. Бузікевич, голова ветеранської організації одного з промислових підприємств В. Яковлев та інші.

А по закінченні свята поетеса подарувала комплекти своїх книг Варвинській селищній та шкільній бібліотекам, раді ветеранів, всім присутнім учасникам заходу.

болію матері, яка втратила сина, зрозуміла відчай солдатської вдови, котра просить поради у чоловіка, та

*Мовчить солдат, і сонце
захавалось,
Вдова оберлась на похилий пліт,
І тиша зойком обізвалась:
– Іди, Маріє, до своїх сиріт.
("Солдатська вдова")*

Натхненно і хвилююче авторка прочитала ряд поезій на військову тематику: "Ветерани", "Трофейна ложка", "Листа написати хотів", і заблищали сльози на очах присутніх, коли гостя виконала "Пісню про батька-фронтовика" на власні вірші і музику доньки Оксани Корнійко. Земляки переглянули відеофільм Надії Кольцової "Доки пам'ять жива", створений з архівних матеріалів та "німого" документального кіно в 1988 р. і озвучений власними віршами та віршами відомого українського поета Миколи Сома про ветеранів Великої Вітчизняної війни с. Требухів на Броварщині. Фільм присвячений 70-річчю Перемоги в тій страшній війні і зберігає живу пам'ять про героїчні події тих буремних часів.

Пісні на слова поетеси "Не сумуй",

Надія ГАМАЛІЙ

Я ціную слова Максима Рильського: "Довженкові, як мало кому навіть із дуже визначних художників і громадських діячів, притаманна була непохитна ширість і цільність. Довженко-художник, Довженко-людина, Довженко-громадянин – це було одно, це була гармонія, яку рідко коли можеш зустріти".

Він по-своєму вистраждав свою Україну, постійно терпів утиски у своїй творчості. М. Рильський згадує пристрасну промову О. Довженка на антифашистському мітингу українців у Саратові 30.08.1942 року: "Стою на мітингу серед братів, і великий біль та гнів розпалюють мою душу. Стою лицем на захід, до моєї полоненої матері України. Стою скорботний у тривозі, і перед моїм духовним зором розстилається, вся наче в огні, Україна".

Ці слова потрясали. Ми знали, що їх потаємно слухають рідні наші люди, хоробрі наші

партизани, і ми бачили, що наш Довженко всім еством, усією душею там, з братами своїми й сестрами, з рідною своєю непоборною землею"(Там же).

Сучасне покоління українців також відчуває духовну присутність Олександра Довженка, його незмовкаюче звернення до братів-українців у часи особливих загроз. Тому багато організацій і окремих українських діячів палко підтримують подання його земляків-чернігівців на ім'я Президента України про присвоєння О.П. Довженку звання Герой України (помертно). Хоча це нагородне подання вже кілька років чекає схвалення, але саме зараз, напередодні 120-річчя від дня народження і в час особливих загроз існуванню Держави Україна, загроз самому існуванню українського народу, нагородження цим званням послужило би справі укріплення нашого "культурного фронту", укріплення морально-духовних основ нації, яка вступила в нову фазу боротьби за свої права і волю.

О. Довженко ніби передбачав події в Криму та на сході України ще в 1942 році: "Чи зберуться наші люди знову на Україні? Чи повернуться вони з усіх нетрів, далеких далекостей нашого Союзу і заповнять її замість померлих од ворога, од мору, од кулі і петлі? Чи так і лишаться там, а на наші руїни наїдуть чужі люди і утворять на ній мішанину. І буде вона не Росія, не Україна, а щось таке, що й подумати сумно".

Він вистраждав свою Україну

На відстані років творчий і громадянський подвиг Олександра Петровича Довженка, видатного українського діяча, кінорежисера і кінодраматурга, письменника не втрачає своєї актуальності.

Як пише дослідник Юрій Белічко, доля Довженка стала символом випробувань, що їх зазнавали українські митці-патріоти в радянський час. Подібне свого часу відбулося з Олександром Довженком, який в документальному фільмі "Битва за нашу Радянську Україну" (1943) не вивів на екран генсека Йосифа Сталіна, чим наклик на себе його гнів. Кінорежисер потрапив в опалу. Про це сам він згадував у своєму щоденнику (запис від 10.VIII.1953): "Пригадую диявольську пику, що скорчив Берія, коли привезли мене до Сталіна на суворий страшний суд з приводу невдалих помилкових фраз, що вкрапилися, за словами самого Сталіна, в мій сценарій "Україна в огні". Витріщивши на мене очі, як фальшивий поганий актор, він грубо гаркнув на мене на засіданні Політбюро (на початку сорок четвертого року): "Будем вправлять мозги!" Хто тільки не вправляв мені мозги, Боже мій, кому не клявся я в вірності партії і соціалістичній батьківщині, які ментори не повчали мене!

– О, я знаю тебе! – грізно киваючи пальцем і так же злобно витріщивши очі, повчав мене "друг Берії" Ч. – Ти вождю пожалів десять метрів плівочки. Ти жодного епізоду в картинах йому не зробив. Пожалів! Не хотів зобразити вождя! Гордість тебе заїла, от і загибай тепер... Ти-и! Як треба працювати в кіно? І що твій талант? Тьфу – ось що твій талант... Нічого не значить, якщо ти не вмєєш працювати... Ти працуй, як я: тут серпochок, тут молоточок, там зірочку". Тут "перший маестро" почав навіть показувати мені, як саме треба розкидати серпochки і молоточки, від чого я трохи не провалився в землю від обурення, розпачу й огиди".

Я охоче підтримую Чернігівську громаду, яка обстоє необхідність присвоєння О.П. Довженку звання Герой України (помертно). Щиро радію, що до їхнього звернення від 18 липня 2014 року з цього приводу до Президента України Петра Олексійовича Порошенка, як свідчать численні листи на підтримку, приєднується і вся культурна свідома громадськість України.

Це свята справа, і я вважаю не просто доцільним, нагальним, але й необхідним та значним позитивним чинником для розвитку нашої сучасної культури, для утвердження громадянського суспільства – прийняття рішення на рівні Президента України: присвоїти О.П. Довженку звання Героя України (помертно), приурочивши цю подію до 120-річчя з дня народження митця. Це буде найбільш гідним пошануванням творчості, громадської і політичної діяльності класика світового кіномистецтва, геніального українського митця Олександра Петровича Довженка.

Леонід АНДРІЄВСЬКИЙ,
народний художник України,
лауреат Національної премії
України ім. Тараса Шевченка

На початку вересня цього року святкує своє 80-річчя відомий артист театру та кіно, незрівнянний читець, самотній поет і журналіст Борис Харитонов.

Майстер

Почавши професійну артистичну діяльність в ансамблі пісні та танцю Прикарпатського військового округу, він закінчив столичний інститут театрального мистецтва імені Карпенка-Карого, водночас знімаючись у кінофільмах і працюючи за сумісництвом конферансьє в оркестрі Міністерства внутрішніх справ України. Коли одержав диплом артиста драми і кіно, його взяли читцем і ведучим у Київську філармонію. Працював також актором Театру юного глядача, в ансамблі Групи військ у Німеччині, Київському мюзик-холі, "Укрконцерті", Театрі естради, гастролював разом з популярними колективами і виконавцями: ВІА "Кобза", Петром Топчієм, Олександром Таранцем... Побував з концертами в усіх кутках колишнього Союзу, об'їздив мало не вський світ. Навіть перебуваючи на заслуженому відпочинку, з Київським театром "Золоті ворота" на Міжнародному фестивалі в Единбурзі розділив найвищий рейтинг – п'ять зірочок, а сам удостоєний диплома "За кращу чоловічу роль". Вже більше п'ятнадцяти років Харитонов носить почесне звання заслуженого артиста України, має найвищу професійну категорію "Артист розмовного жанру" та "Майстер художнього слова".

Багато хто пам'ятає артиста в ролі дідуса Харитона в хвацькому солом'яному брилі, що на УТ-1 розказував малютам на сон грядущий вечірню казку. Були й інші записи на українському телебаченні. А ще Борис Степанович – автор цілого ряду поетичних і мемуарних книг, а також пісень, які написав у співтворстві з композиторами і виконавцями Олегом Марцинківським, Леонідом Сандуленком, Юрієм Рожковим, Олександром Бурміцьким та іншими, земляком, теж уродженцем Ладана, чернігівським композитором Миколою Збарацьким.

Борис Степанович згадує, як десятирічним хлопчиком читав поезії пораненим воїнам у госпіталі, що розміщувався в селищі. Саме тоді медсестри сказали про нього: "Арти-и-и-ст!", а фронтовики раз по раз нагороджували гучними оплесками. І це було найвищою похвалою і немов би путівкою в професію. Бо після цього грав у шкільному, а потім і в технікумівському драмгуртках. Найбільше запам'яталась роль Олега Кошового – дуже гордився нею. А в студентські роки йому довелося зіграти вже жорстокого гестапівця, котрий допитував молодогвардійців... І тоді зрозумів, що будь-яку роль треба грати майстерно, з повною віддачею.

Згадав і гірке особисте, так би мовити, суто житейське.
– Я на все життя запам'ятав, як батько покинув нас з ма-

мою, – проникливо говорив. – У дитячій пам'яті закарбувалось до дрібниць, як він сідав у кузов автомобіля. Я прибіг до машини, зупиняв його, благав не йти... Та батько нічого не відповів на мої слова: "Тату, а як же я?... Повернись!" Обійняв двох чужих дітей – і так сидів, поки грузовик поїхав..

Гордий, що вдалося поставити свою давно вимріяну й вистраждану п'єсу "Розстріляна увертюра". І саме в Ладані, де відбулась і прем'єра. Потім п'єса йшла на сцені Прилуцького міського будинку культури, у Києві – зокрема, в Національному академічному драмтеатрі імені Івана Франка. А зіграли в спектаклі поруч з професійними артистами прості ладанські школярі. Та ще як зіграли! Дорослі глядачі не стримували сліз. Це вистава про директора сирітського будинку, який міг врятуватись, але пішов у газову камеру разом зі своїми вихованцями. Харитонов завдячує в постановці спектаклю професійному режисерові, ладанчанці Валентині Булатовій.

Багато ще можна згадувати добрих справ Бориса Степановича.

Тож не дарма на будинку селищної ради встановлено меморіальну дошку, яка засвідчує, що Борис Харитонов – уродженець Ладана. А ще на його честь ладанці назвали одну з мальовничих вулиць селища.

Сьогодні можна перераховувати ролі і з давніх фільмів радянської доби, і вже із сучасних – скажімо, телеграфіста бронепоезда з "Фортеці

на колесах" чи бізнесмена із серіалу "День народження Буржуя", бравого запорізького козака з "Чорної ради" чи старшого євнуха султанського гарему з "Роксолани"... Але по черк завжди один – актор грає характерно, випукло. Були ще фільми "Ключі від неба", "Іванна", "Повернення Мухтара", "Нескорений". "Потяг милосердя", "За двома зайцями", "Душка" (Нідерланди), "Спостерігач", "Бомба для нарколога" та інші. Кажуть, зіграти епізодичну роль так, щоб запам'яталась на-

довго, може тільки талановитий актор. Майстер. Отже, Харитонів можна назвати королем епізоду. Бо кожна поява його на екрані – то не просто епізод, а притча...

Мені особисто пощастило за п'ятнадцять років знайомства з Борисом Степановичем бачити у його виконанні і Леніна, і Гітлера, і велеречивого француза, і ще десятки різних героїв, чути немало інтермедій і гуморесок, але щоразу це було так свіжо і захоплююче, що не хотілось, аби ті зустрічі закінчувались. Він надзвичайно вразив одного з моїх знайомих, якого, здавалось, уже ніхто й нічим не міг здивувати – керував великим сільгоспідприємством, був народним депутатом, працював в уряді... Та так вразив, що він спеціально запросив Харитонів на ювілей господарства: "Борисе Степановичу, насмішив мене до сліз – порадидай так і 600 працівників нашого колективу!".

Віктор КРИВОРУЧКО
Фото Ганни СКРИПКИ

Його життя-

В одному з інтерв'ю наш земляк, видатний український композитор Олександр Костін сказав: "Музика – це моє життя, спосіб мислення, спосіб мого сприйняття краси, болю, трагедії. Через музику я сприймаю все в житті. Музика для мене – живильне душевне середовище". Що це так, наш ювіляр, якому виповнилося 75 років від дня народження, доводить важкою натхненною працею, результати якої, коли б хто захотів видати клавіри бодай основних творів, зайняли б добрих 30 томів.

музика

Справді, якщо заглибитися в сам процес творення класичної музики, це вражає, але ж ті десятки мелодичних ліній, той симфонічний огром музичних образів, які проникають в душі слухачів, треба виносити в собі і аж потому подарувати людям. Скажемо ще й те, що він ніколи не розмінювався на вибрики маскульту, на творення низькопробних пісеньок для так званих естрадних зірок.

Можна позаздрити класику вітчизняної музики М. Лисенку, майстрам російської "Могутньої купки", які мали можливість займатися тільки творчістю. Олександр ж Васильович все життя доводиться перебувати на службі: то він виступає в ролі художнього керівника відділу пропаганди Спілки композиторів України, то очолює музичну частину столичного театру російської драми, то керує Республіканським будинком органної і камерної музики, то в ролі професора музичної академії ім. П.І. Чайковського готує гідну композиторську зміну. А кожну вільну хвилину віддає створенню масштабних музичних полотен.

В історію сучасної української музики по праву вписалися його опери "Діалоги Вінченцо Галілея", "Золоторогий олень", "Оргія", "Сулейман і Роксолана", "Незвичайна чайна, або Жовтий черногуз"; балети "Русалочка", "Демон", "Запрошення на страту", "Гранатовий браслет" та інші; симфонія "Іван Вишенський", симфонічна драма "Родіон Розкольников". Епічним почерком відзначаються і його камерні кантати, містерії, сценічна ораторія і найновіший реквієм "День і ніч гніву". А ще в цьому епічному переліку інструментальні концерти, камерно-інструментальні твори, камерні вокальні твори. У всьому цьому музичному огромі – душа справжнього майстра.

Долею лихоліття, яке свого часу занесло батьків аж у далекий Самарканд, Олек-

сандр народився в обсмаленому південним сонцем краю, який нічим гарним не запам'ятався. До слова, відлік композиторського зростання розпочався у нього

у мальовничому Ніжині, де зі сцени клубу залізничників самодіяльні співаки тішили слухачів романсами п'ятнадцятирічного композитора. І тоді, мабуть, найбільше тішилася з першої слави сина його мати, що всіляко заохочувала заняття музикою.

Справді, будь-яка велика справа починається з малого, ті ж перші ніжинські музичні уроки згодом переросли у цілеспрямовані заняття в Київському музичилищі ім. Р. Глієра, столичній консерваторії під крилом самого Андрія Штогаренка. Коло замкнулося, і тепер, на схилі віку, Олександр Васильович заходить у приміщення наповненої звуками музичної академії поважним професором, у послужному списку якого і звання Народного артиста України, і звання лауреата Національної премії України

ім. Т. Шевченка, а головне – слава видатного майстра сучасної музики, що стоїть поряд із Євгеном Станковичем, Валентином Сільвестровим, іншими епіками. Відомий музикознавець Ірина Копоть у своєму дослідженні творчості нашого славного земляка наголошує: "Олександр Костін у його житті вдалося, мабуть, найважче, але і найважливіше. Він зостався самим собою у світі стрімкого знецінювання духовності, його музика змістовна, естетична, етична". Справді, слідом за Петром Чайковським він міг би сказати: "Я пишу чи за внутрішнім спонуканням, окрилений вищою силою і невідвласною силою натхнення, або ж просто працюю".

Олександр Костін знаходиться на злеті творчості. В його душі ще багато музики, яка прагне вирватися у високе небо української духовності. Побажаймо ж йому міцних крил і вірних друзів!

Леонід ГОРЛАЧ

СВЯТО

Кожне зібрання Семенівського районного відділення – це завжди свято зустрічі з земляками. Цього разу воно розпочалося з виконання членами земляцтва Гімну України.

зустрічі

Основною темою зібрання став звіт про недавню поїздку групи активістів відділення до Семенівки. Голова районного відділення земляцтва Є. Клименко розповів присутнім про зустрічі з новими керівниками Семенівщини і домовленість з ними про подальшу співпрацю.

– Загалом враження від поїздки до рідного краю залишилися позитивними, – відзначив Євген Миколайович. – Ми запропонували чимало цікавих пропозицій землякам, які вони прийняли досить схвально. Це і про заснування в місцевому парку алеї земляцтва, про увічнення пам'яті ушавленого земляка, вихідця з Семенівки, відомого вченого Василя Будника, про організацію в районі змагання з настільного тенісу тощо. Приємно було дізнатись, що в Народному музеї Тараса Шевченка, який відкрито завдяки зусиллям земляцтва, вже побувало чимало людей з усього району. В подальшому ми будемо розширювати його експозицію. Звичайно ж, конструктивності зустрічі з головою райдержадміністрації С.Деденком і головою райради В. Малковичем надала присутність на ній місцевих підприємців. Тобто, ми конкретно могли зважити наші загальні можливості в подальшій співпраці.

Земляки одностайно підтримали плани відділення на майбутнє і пообіцяли, що кожен по можливості буде сприяти їх втіленню в життя. А ще прийняли рішення найближчим часом обов'язково побувати в Семенівці. Треба сказати, що наше відділення вже неодноразово організовувало поїздки земляків до рідного краю, які і досі із задоволенням згадують їх учасники.

Сергій ПАНКРАТЬЄВ

Все менше і менше залишається серед нас тих, хто в грізні роки війни вливався в ряди народних месників і зі зброєю в руках відстояв честь і незалежність Батьківщини і рідної Чернігівщини зокрема.

В краю партизанської слави

У вересні 1943 року на території нашої області з ворогом боролися понад 20 тисяч партизанів, згрупованих у кілька з'єднань та десятки загонів. У партизанському русі брали участь майже всі мешканці Корюківки, Холмів, Пісок, Рейментарівки, Єліного, Мурав'їв, Козарів, Клубівки та інших. 37 населених пунктів області визнані партизанськими. В 1942–1943 роках партизани знищили 32 тис. гітлерівських солдат і офіцерів, зруйнували 63 км залізничної колії, підбили 136 танків, 797 машин, збили 7 літаків, потопили 34 пароплави і 22 баржі. 30 тис. партизан і підпільників нагороджені орденами і медалями, 28 – присвоєно звання Героя. На сьогодні серед членів столичного земляцтва проживає шість із тих, хто в ті буремні роки називався гордим іменням партизан. Це Марія Ракитянська-Нечаєва та Леонід Могильний – партизани загону "За Батьківщину", Олена Лук'янова – медсестра одного із загонів О. Федорова, Ігор Сидоренко – партизан загону ім. Богуна, Владислав Рейський – зв'язковий Київського підпілля "Арсеналець", Василь Устименко – з дитинства пов'язаний з партизанським рухом.

Всі вони з душевним трепетом згадують свою бойову молодість, а я навіть написав вірші про ті героїчні події.

*Над Десною літо догорає,
В небі линуть журавлі сумні.
Знов настали в партизанськiм краї
Незабутні вересневі дні.*

*Пам'ятають мужні партизани
Всі свої дороги й рубезжі,
Край свій від фашистів захищали,
Героїзму їх нема межі.*

*Вже давно шляхи позаростали
В тих лісах, де йшли важкі бої,
Де життя за волю віддавали
Бойові товариші мої.*

*І сьогодні всі герої з нами,
В наших серці, в пам'яті, в думках,
У піснях, що линуть берегами,
Що синам звучатимуть в віках.*

Владислав РЕЙСЬКИЙ,
заступник голови
об'єднання ветеранів

ПЕРША

На території музею Марії Заньковецької в селі Заньки Ніжинського району цього серпневого ранку було людно. До помешкання батьків першої Народної артистки України прийшли не тільки місцеві мешканці, а й багато шанованих гостей. Всі разом вклонилися великій актрисі, адже в ці дні вся Чернігівщина святкувала 160-річчя від дня її народження.

народна

До музею приїхали голова Ніжинської райдержадміністрації Ігор Смаль, голова Ніжинської районної ради Олег Бузун, народні депутати України Богдан Бенюк та Руслан Марцинків, члени творчих спілок України.

Активну участь у цих подіях взяли й представники Ніжинського відділення Чернігівського земляцтва. Вони на чолі з Петром Захарченком поклали квіти до підніжжя пам'ятника М. Заньковецької,

взяли участь у мітингу та вручили подарунки. Під час офіційної частини від імені голови Чернігівського земляцтва Віктора Ткаченка вручено директорві музею Ользі Новак ноутбук. Саме цього чекали працівники музею, бо неодноразово наголошували, що комп'ютер знадобиться їм для популяризації творчості М.Заньковецької як в області, так і за її межами.

Після мітингу всі гості пройшлися залами музею, переглянули експонати, прослухали

розповіді про життєвий шлях великої актриси. І в цей день всі учасники заходу дали життя ще одному відділу музею – етнографічному, де розмістилися експонати народних умільців від далеких часів до сьогодення.

Справедливо було відмічено, що про першу Народну артистку України варто говорити не в минулому часі, а в теперішньому, оскільки її творчість нині зберігає у віках нашу духовність.

Наш кор.

19 липня цього року в Іржавецькому музеї Левка Ревуцького, що на Ічнянщині, відбулася урочиста подія з нагоди 25-ї річниці з дня відкриття музею та пам'ятника композитора. На свято приїхали гості з Києва, Чернігова, Ічні, навколишніх сіл.

вої (керівник – заслужений працівник культури України, хормейстер капели бандуристів імені О. Вересая Микола Борщ) прозвучали українські народні пісні в обробці Л. Ревуцького.

Учениця 9 класу Іржавецької загальноосвітньої школи Ярослава Романенко виконала пісні "За любов і волю", "Журавлина доля", "Радуйся, земле моя".

Левко Ревуцький любив народну пісню. У нього понад 120 обробок українських народних пісень. Багато з них було записано в Іржавці. Тому й на святі звучали багато творів в його обробці у виконанні групи учасників Іржавецького народного ансамблю під керівництвом Майї Киричок.

Дует у складі Євгена Шолудька та Майї Киричок виконав пісню "Іхав козак за Дунай" в обробці Левка Миколайовича. А ще Євген Шолудько порадував присутніх чудовою піснею "Іченька" композитора Геннадія Володька на слова Станіслава Маринчика.

Кожен, хто переступає поріг музею-садиби, серцем долучається до високого світу української культури, не залишається байдужим до прекрасної музики великого митця.

Людмила ОСАДЧА,
директор садиби-музею
Л. Ревуцького

Серед гостей були ті, які брали безпосередню участь у відбудові та відкритті музею – письменник Станіслав Маринчик, фотокореспондент Ічнянської районної газети "Трудова слава" Микола Смілик, колишній секретар парторганізації місцевого колгоспу Павло Киричок. Вони ділилися спогадами про те, як нелегко було впорядковувати садибу композитора, які труднощі довелось долати в різних інстанціях. Згадали й тих, хто створював музей, але, на жаль, уже відійшов у вічність – тодішнього голову колгоспу імені Жовтневої революції Анатолія Яцелу, краєзнавця Івана Дейнеку, голову виконкому сільської ради Людмилу Кузнецову.

Багато подарунків привезли гості. Вони стануть новими експонатами і поповнять колекцію музею. Кандидат мистецтвознавства киянка Валентина Кузик передала музею унікальні речі. Це світлини родини Ревуцьких, диплом лауреата премії імені Т.Г. Шевченка на ім'я Л.М. Ревуцького,

привітання Левка Ревуцького з урядовою нагородою – орденом Леніна від Спілки художників України. Та найціннішим подарунком є аркуш рукопису Максима Рильського з віршем-присвятою Левкові Ревуцькому та автографом поета.

Директор Чернігівського музичного училища імені Левка Ревуцького, заслужений діяч мистецтв України Володимир Суховерський подарував буклети училища.

Станіслав Маринчик подарував газету "Деснянська правда", в якій до 125-річчя від дня народження Левка Ревуцького оприлюднив літературний портрет композитора "Божої людини – Божа музика".

Микола Смілик передав музею світліни, на яких зафіксовані події 25-річної давності, присвячені відкриттю музею.

Своє музичне вітання подарували гості. У виконанні дуету бандуристок "Червона ружа", студентів Чернігівського музичного училища ім. Л. Ревуцького Віри Павленок та Вероніки Колеснико-

Слідами Тараса Шевченка

(Продовження)

ЗУПИНКА В ОСТРІВНОМУ. МІСТО ОРСЬК

Мені пощастило... Ще в Києві на презентації енциклопедії "Зелений Клин", яку створив і випустив у світ активіст Далекосхідної української діаспори В'ячеслав Черномаз, я випадково познайомився з кандидатом історичних наук і викладачем Уфимської філії Московського державного гуманітарного університету імені М.О.Шолохова (Росія, Башкортостан) Денисом Чернінком.

Дізнавшись тоді, що я збираюся виконувати журналістський проект "Слідами Тараса Шевченка", він запропонував: "Давайте частину запланованого маршруту виконаємо разом. Ви беріть на себе туристичне забезпечення експедиції, а я відповідатиму за її наукову частину. Такий альянс обов'язково дасть хороші результати, адже я вже багато років досліджую життя і творчість Шевченка". Я погодився без вагань, бо відчув: переді мною стоїть енергійна, наполеглива і порядна людина...

І ось тепер, після кількох днів нашої спільної роботи в Оренбурзі, ми з Денисом пізно ввечері попрощалися з головою української діаспори Миколою Науменком і її активістами – Віктором Пономаренком, Оленою Поповою-Маринченко, Тамарою Чащиною-Страшенко... А наступного дня рано-вранці на автомашині, яку нам надали наші земляки-українці в Оренбурзі, вирушили в Орськ – туди майже 300 кілометрів. Водій авто Борис Фролов попередив: "Якщо побачите по дорозі щось цікаве для фотозйомки, скажіть – і я зроблю зупинку".

В автобіографічній повісті Т.Шевченка "Близнець" є такі рядки: "До станції Островной он (головний персонаж повісті Сава Сокира. – М.Х.) только любовался окрестностями Урала... Но подъезжая к Островной, он вместо серой обнаженной станции увидел село, открытое зеленью... Подъезжая ближе к селу, ему действительно представилась малороссийская

слобода: те же вербы зеленые, и те же беленькие в зелени хаты, и та же девочка в плахте и полевых цветах гонит корову. Он заплакал при взгляде на картину, так живо напомнимшую ему прекрасную родину. У первой хаты он велел остановиться и спросил у спящего на призьбе усаха, можно ли будет ему переночевать у них? – Можна, чему не можна. Мы добрым людям рады.

Он отпустил ямщика и остался ночевать. Здесь он впервые в Оренбургском крае отвел свою душу родною беседою..."

З тих документальних матеріалів, які передав мені раніше мій супутник Денис Чернінко, я вже знав, що Острівна – це колишня станиця біля Орської дороги, а тепер – село Острівне Саракташського району Оренбурзької області. Це одне з ранніх українських поселень в Оренбуржжі, засноване в 1812–1813 роках жителями Кінель-Черкаської слободи – нащадками черкас (українців. – М.Х.), які переселилися туди раніше. В селі Острівному, в якому проживало більше 500 мешканців, Тарас Шевченко побував тоді, коли його доставляли етапом по дорозі з Оренбурга до місця солдатської служби в Орську фортецю.

І ось тепер звернувши з Орської дороги, ми під'їхали до центру села і вийшли з автомашини. Ще темно, ще не світиться жодне вікно, але вже біліють хати і чути, як за верболами шумить річка. Пахне полином. Кукурякають півні. Ніби далека пожежа в степу над горизонтом починає червоніти краєчок неба... Ось пам'ятник загиблим жителям Острівного на фронтах Великої Вітчизняної війни. Серед них багато українських прізвищ: Бурлуцькі, Богаченки, Ісаєнко, Коваленко, Савченко, Садовий, Середа... А ось на цьому хресті, якщо добре придивитися, можна прочитати на металевій таблиці такий напис: "На сем месте в начале XX века благочестивыми людьми был воздвигнут храм архангела Михаила. В 1930 году безбожниками храм был разрушен. Памятный крест

установила Свято-Троицкая обитель поселка Саракташ 17 сентября 2004 года".

Несподівано з бокової вулички, яка виходить до школи, почулося скрипіння ратиць і повз нас пройшло кілька корів. За ними йшли дві молоді жінки. Привітавшись, я запитав у них: "А чи є в Острівному люди, які розмовляють українською мовою?" Вони здивовано подивилися на мене і відповіли: "У нашому селі всі старі люди розмовляють українською мовою. І пісні на святах та на весіллях співають українські. А тих, хто заповідає перед смертю, одягають перед похоронами у вишиті сорочки або кладуть у труну український рушник". – "А музей тут є?" – "Ні! Є тільки ось цей камінь, на якому вибито напис про те, що Острівне засноване переселенцями з України. Тут навіть Тарас Григорович Шевченко побував, коли його везли на заслання в Орськ..."

Коли ми виїхали з Острівного на дорогу, то побачили праворуч від неї смугастий чорно-білий верстовий стовп і відлиті на металі слова: "Страдаю, мучаюсь... но не каюсь! Т.Шевченко." Поруч барельєф поета і дата – 1847 рік.

Сонце вже піднялося над горизонтом і в його промінні сріблясто-золотистими хвилями вигинається під подихами вітру степовий ковил. Біля обчухраних скаженими зимовими буранами одиноких беріз видніються, ніби табунці колючих іжачків, далекі копички сіна. Над хвилястими відрогами Уральських гір – м'яке небо пастельного кольору. Тут все не таке, як в Україні. І степ, і небо...

Саме ці місця бачив і Тарас Григорович Шевченко. Він пив воду з тих самих придорожніх джерел і дихав цим повітрям, яке влітку обпалює обличчя нестерпним жаром, а взимку люди кашляють від лютого морозу, ніби в легені разом із повітрям потрапляє дрібно потовчене скло...

ОРСЬКА ФОРТЕЦЯ. ПОЧАТОК МУШТРИ

В Оренбурзі Тараса Шевченку видали військову форму. "Коли він приміряв штани, мундир і шинель, аж тоді уявив своє майбутнє, і в нього набігла слюза; але він зумів не виказати своїх почуттів у казармі", – так написав у своїх спогадах про поета його земляк Михайло Лазаревський.

З Оренбурга Шевченка відправили

на солдатську службу в Орську фортецю, розташовану за 250 верст на південний схід. Казахи називали те військове укріплення на степовому березі річки Урал Яман-кала, тобто, Погань-місце.

Того ж дня, 22 червня 1847 року, рядового Шевченка було зараховано в 3-тю роту 5-го батальйону першої бригади 23-ої піхотної дивізії. З ранку наступного дня командир 5-го батальйону капітан Мешков почав особисто муштрувати "колишнього художника" на плацу фортеці, маршрутувати "учбовим кроком у три темпи" та навчав проколювати мішки з соломою штиком "в один, два або три підскоки..." Капітан Мешков постійно нагадував рядовому Шевченку, що "прокальвання штыком набитых соломою мешков должно осуществляться молниеносно и с лихим видом..."

А попереду, до звільнення Тараса Шевченка із заслання, було ще 10 років, 3 місяці й 27 днів...

Сучасний Орськ – це місто контрастів...

Ще в давні часи саме тут перетиналися шляхи торгових караванів з Персії, Китаю, Індії та країн Середньої Азії. Від назви ріки Ор походить і назва міста Орськ, яку місцеві дотепники "розшифровують" так: "Особый район ссыльных каторжников". І небезпідставно. Адже саме тут в різні часи відбували покарання декабристи і петрашевці. В роки сталінського терору біля Орська знаходилися концтабори для репресованих радянських громадян, а пізніше – для німецьких військовополонених. Старі жителі Орська пам'ятають величезне кладовище з дерев'яними стовпчиками на могилах, на яких виднілися написані білою фарбою номери. В роки активного будівництва комунізму на тому кладовищі спорудили Комсомольську площу, а від неї – Ленінський проспект, який пролягав "до світлого майбутнього" по людських кістках...

Нині жителі Орська пишаються тим, що доля українського поета і художника Тараса Шевченка тісно пов'язана з історією цього міста: тут споруджено красивий пам'ятник Кобзарю, іменем Шевченка названо й міську бібліотеку, педагогічний університет, міський парк... Є також і музей Тараса Григоровича Шевченка, який відвідують гості Орська з усього світу.

Орська фортеця, яка стала для українського поета тюрмою, проіснувала 126 років. У 1861 році, коли в імперській Росії впало кріпосне право, фортеця на горі Преображення теж втратила своє військове значення – і тепер замість неї на

вершині гори стоїть красива церква Преображення Господнього. Багато віруючих моляться в ній і за упокій душі Тараса Шевченка, для якого Біблія була найулюбленішою книгою...

СЛІДАМИ ЕКСПЕДИЦІЇ НА АРАЛЬСЬКЕ МОРЕ

Після Оренбурга і Орська наша дорога з Денісом Чернінком тепер пролягає вже по території Республіки Казахстан – до берегів Аральського моря. Свій шлях на картах ми проклали так, щоб він якомога точніше співпадав з тим 750-кілометровим маршрутом, яким рухалася з 11 травня 1848 року від Орська до Аралу військово-науково-дослідницька експедиція, в складі якої була і флотська команда під керівництвом морського офіцера капітан-лейтенанта Бутакова. В цю флотську команду завдяки його наполегливим клопотанням було прикомандировано і рядового Тараса Шевченка для "змалювання берегових видів Аральського моря".

Під час виходу з Орська на Аральське море експедиція складалася з 1500 однокінних підвід. Весь обоз, сформований в окремі загони, охороняли піхотна рота, дві сотні верхових козаків та дві артилерійські команди з двома гарматами. Пізніше, 25 травня, після переправи через річку Іргиз до кінного обозу приєднався ще й караван з 3 000 транспортних верблюдів і 565 казахів-погоничів під прикриттям півтори сотні кінних козаків та однієї гармати з обслугою. На маршруті від Орська до Аральського моря всю експедицію, до якої входили і флотська команда капітан-лейтенанта Бутакова, очолював генерал-майор І.Шрейбер. Весь 750-кілометровий перехід від Орська до Аральського моря і далі до військового укріплення Раїм, що знаходилося тоді неподалік берега ріки Сир-Дар'ї, тривав з 11 травня по 19 червня, тобто 39 днів.

Після того, коли на верфі біля Раїма було складено дві шхуни "Константин" і "Николай" (їх доставили з Орська кінним транспортом у розібраному вигляді), розпочалася комплексна гідрологічна експедиція по вивченню Аральського моря в Середній Азії, якою керував талановитий дослідник і вмільний командир капітан-лейтенант Бутаков.

Наукові дослідження Аральського моря та його берегів, включаючи й зимівлю на острові Кос-Арал, тривали з 25 липня 1848 року по 11 вересня 1849 року. Тобто, майже 14 календарних місяців.

А 10 жовтня члени експедиції, до якої входив і Т.Шевченко, відбули під керівництвом капітан-лейтенанта Бутакова з укріплення Раїм в Оренбург для опрацювання зібраних матеріалів...

Пізніше, після завершення нашої спільної подорожі по Росії і Казахстану, Деніс Чернінок передасть мені з Уфи в Київ копію щоденни-

ка офіцера Генерального штабу, учасника Аральської експедиції штабс-капітана Олексія Макшеева, під назвою "Путешествия по Киргизским степям и Туркестанскому краю". Там, зокрема, я прочитав і такі рядки: "На первом переходе (з Орська до Аральського моря. – М.Х.) я познакомился с Т.Г.Шевченко, который, служа рядовым в Оренбургском линейном батальоне №5, был командирован, по просьбе лейтенанта Бутакова, в описную экспедицию Аральского моря для снятия береговых видов. Я предложил несчастному художнику и поэту пристанище на время похода в своей джуламейке (критий однокінний візок у вигляді юрти для ночівлі. – М.Х.) і он принял мое предложение. Весь поход Шевченко сделал пешком, отдельно от роты, в штатском плохоньком пальто, так как в степи ни от кого, а от него в особенности, не требовалось соблюдения формы. Он был весел и, по-видимому, очень доволен раздольем степи и переменюю своего положения. Походная обстановка его нисколько не тяготила..."

В автобіографічній повісті Т.Шевченка "Близнецы" словами Саватія Сокири описано те, що побачив і пережив український поет і художник під час того багатоденного походу від Орська до берегів Аральського моря.

"Мы остановились на том самом месте, где вчера на предшествовавший нам транспорт напала шайка хивинцев (жителі Хівинського ханства в Середній Азії, яке знаходилося в пониззі ріки Аму-Дар'ї. – М.Х.) і несколько человек захватили с собою, а несколько оставили убитыми. И здесь я в первый раз видел обезглавленные и обезображенные трупы, валяющиеся в степи..."

"Еще переход, и мы увидели на горизонте, к югу, едва заметную синюю горизонтальную линию. То было Аральское море. Унылый транспорт мгновенно оживился. Как бы почувствовал свежесть в воздухе, отрадное дунувание моря. На другой день мы уже купались в Сары-чеганаке (залив Аральского моря)... Жару было в тени 40°, а в раскаленном песке в продолжение 5 минут яйцо пеклось всмятку".

Нарешті передовий загін кінного та верблюжого транспорту з Орська підійшов до Раїмського укріплення, де учасників експедиції до Аральського моря зустріли майже всі солдати та офіцери військового гарнізону. Обличчя в них були бліді й безрадісні, ніби в арештантів...

Після перепочинку флотська команда під командуванням капітан-лейтенанта Бутакова, до якої входив і художник-документаліст рядовий Шевченко, почала готуватися до плавання по Аральському морю на двох привезених шхунах, щоб вивчити його глибини, течії, острови й береги і вперше створити достовірну карту цього величезного солоного озера...

Микола ХРІЄНКО
(Далі буде)

На землях Козелецького району триває будівництво унікальної для області качиної ферми. Підприємство, яке планується ввести в дію у 2015 році, привертає увагу і як джерело харчової продукції, і як стимул для розвитку економіки, і, зрештою, як індустріальний об'єкт.

ДАТИ ШАНС КАЧКАМ

Нова качина ферма буде розташована між містом Остер та селом Євминка. Її потужність складатиме 10,8 млн голів качок на рік. М'яса при цьому буде вирощено близько 21 тис. тонн. Разом з тим, це зовсім невеликий масштаб для галузі. Птахофабрики середнього типу, такі як Гаврилівська, виробляють за рік до 120 тис. тонн м'яса.

Головні ж особливості об'єкту на Козелеччині – це сама продукція, качине м'ясо, майже не представлене на українському продовольчому ринку, а також застосування найсучасніших технологій та особливі вимоги до якості продукції, оскільки у подальшому компанія планує виходити з нею і на європейський ринок.

Виконано вже понад 50 % робіт і наближається заключна стадія будівництва, завозиться виробниче обладнання для подальшого монтажу. Враховуючи особливості технологічного циклу, готову продукцію птахофабрика почне видавати у перших декадах 2015 року.

Людину, не знайому з сучасними технологіями у птахівництві, сам проєкт нової качиної ферми вражає глобальністю підходу. Комплекс включатиме в себе інкубаторій, площі для утримання батьківського поголів'я та відгодівлі каченят, забійний цех, комбікормовий завод зі складом для зберігання зерна і навіть біогазову установку. Він також матиме власні вод'яні свердловини та дорогу з твердим покриттям, яка з'єднуватиме виробничі об'єкти з автомагістраллю "Одеса – Санкт-Петербург".

Комбікормовий завод потужністю 20 тонн на годину видаватиме навіть надлишок про-

дукції, яку зможуть за зниженою ціною продавати місцевим фермерам.

Так само у виробничому циклі задіяний і качиний послід, і інші відходи.

Буде поставлено біогазову установку, яка перероблятиме весь рідкий послід, що залишатиметься від виробництва. По трубопроводу він буде передаватися одразу на установку, де буде знезаражуватися і розділятися на фракції.

У результаті підприємство отримає цінне добриво, яке буде використовуватися у подальшому на його власних об'єктах, а також експортуватиметься. Відходи від забою птиці перероблятимуться у м'ясокісткове борошно.

Отже, все абсолютно, у тому числі й пір'я, використовуватиметься.

Якщо пташиний послід перероблятиметься на добриво, то звичайні стічні води з ферми проходять механічну та біологічну очистку. Так само через фільтри пропускатиметься повітря, що дозволить зменшити вплив небажаних запахів на 99%. Для забезпечення від шуму огорожа комплексу матиме звукоізоляційні властивості.

До того ж, об'єкт знаходиться на відстані 3,5 км від села Євминка і близько 15 км від Остра.

Спеціалістів птахівничий комплекс планує набирати з місцевого населення. Тут передбачається створення 450 робочих місць і вже зараз починається підбір персоналу: усім сільрадам Козелецького району надіслано інформацію, які фахівці потрібні, якого рівня і у якій кількості.

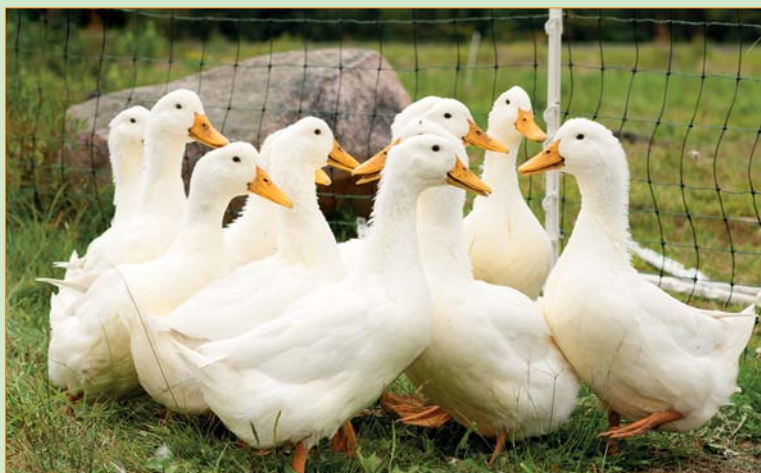
Не забуває керівництво і громадські справи. Окрім вжитих заходів з екологічної безпеки та виплати орендної плати за землю, сюди входить і благодійна допомога інтернатним закладам Козелецького району, і підтримка постраждалих від пожежі у селі Євминка, та зрештою – упорядкування орендованих птахівничим комплексом земель запасу, які до цього не оброблялися майже 20 років.

На жаль, останнім часом у пресі з'являється багато неаргументованих публікацій київських дачників з-над Десни. Вони спекулюють на тому, що це буде об'єкт екологічно небезпечний.

– Я хочу розвіяти всі ці міфи. Я говорив, що ви можете задавати найнезручніші запитання, – каже заступник гендиректора ТОВ "Реґіонпродукт – Україна" Ігор Ілленко. – Але люди ж не зверталися до представників місцевих громад, щоб ті організували додаткові зустрічі, аби ми роз'яснили свою позицію. Ми готові відповідати, але, чуючи ту нісенітницю, я розумію, що люди просто не хочуть слухати. Були навіть випадки, коли казали, що розуміють нашу тверду і переконливу аргументацію, але вона просто не потрібна.

Гадаю, ця екологічно чиста ферма впишеться в економіку Козелеччини, а дачникам зі столиці додасть харчів до столу.

Леонід
КОВАЛЕНКО

Нащадки козацько- старшинського роду

Його син Григорій Більський, як вважає вчений, був значним військовим товаришем Стародубського полку, а син Григорія та його онук – сотенними отаманами і тримали невелику маєтність у Шаповалівці на Борзнянщині. "Нащадки, – пише Володимир Кривошея, – фіксуються в середовищі щонайвище військових товаришів, дияконів, корнетів". Однак, як зауважує

історик, лише Василю Омеляновичу Савченку-Більському (1821–1892), онуку військового товариша Ніжинського полку Федора Савченка-Більського, вдалося отримати чин генерал-лейтенанта.

Отже, з цього поважаного роду походять брати Василь, Михайло, Володимир Савченки-Більські. Їхній родинний маєток – село Олишівка Чернігівського району. Батька Олександра знали як талановитого іконописця. Художником-аматором став його син Василь, дружиною якого була Неоніла Іванівна Третьякова з гетьманської родини Дорошенків. У них 23 листопада 1900 року народився син Олександр. Зростав він в Олишівці. У 1912 році батьки змушені були продати маєток і переїхати до Чернігова. Син Василя Олександровича та чотири його дочки навчалися у гімназіях. Одночасно Олександр брав уроки у місцевого художника Миколи Тарловського, який викладав малювання в реальному училищі. Другим значним вчителем Олександра Савченка-Більського став видатний художник Федір Кричевський, коли юнак навчався у Київському художньому училищі. А в 1917 році молодий живописець дебютував на виставці Товариства чернігівських художників.

Опісля – мобілізація до армії Денікіна, важке поранення, евакуація з Криму до Туреччини, нужденне життя в Константинополі, де Олександр заробляв копійки малюванням портретів військових та пейзажами картинками. Згодом, в 1922 році, він перебрався до французького міста Марсель, звідки переїхав до Парижа. Доля заробітчанина Олександра Савченка-Більського значно змінилася, коли він увійшов до Паризької групи українських художників. До початку Другої світової війни Олександр Васильович брав участь у багатьох виставках молодих художників, представляв свої роботи у павільйоні "Україна" на Всесвітній вис-

Історія Чернігівщини багата на імена видатних діячів, які славили Україну. Серед них – брати Савченки-Більські, які народилися в шляхетній родині в селі Олишівка Чернігівського району. За даними відомого українського історика Володимира Кривошеї, ця родина походить від литовського шляхтича Сави Більського, який наприкінці XVI сторіччя прийшов до Запорозької Січі, а згодом – на Лівобережжя.

тавці у Чикаго, створив портрети гетьманів, політичних діячів, намалював герби українських земель для закордонних видавничств. Під час війни оформляв декорації для театральних вистав, у тому числі – оперних. Олександр Васильович заявив про себе і як талановитий іконописець. Він розписав іконостас для української православної церкви св. Володимира в Парижі та міста Шалетт-сюр-

Люен. Виконував відповідні замовлення і для католицьких храмів.

В 1983 році художник відвідав Чернігів. То був рік утворення обласного художнього музею, який нині носить ім'я Григорія Галагана. Митець подарував музею біля ста своїх робіт, які вперше демонструвалися на його меморіальній виставці у 2003 році за участі дочки Олександра Васильовича Ірен Годійо.

Художник помер у 1991 році. Похований згідно заповіту на православному цвинтарі міста Шалетт-сюр-Люен.

Рідний дядя митця Володимир Олександрович Савченко-Більський обрав шлях військового. Він народився 14 червня 1867 року в Олишівці. У двадцять років заступив на військову службу до 112-го Уральського піхотного полку. Описля закінчив піхотне юнкерське училище. Отримав воїнське звання поручика і переведений на службу до піхотного полку. Однак у 1902 році Володимир Савченко-Більський був відряджений до Адміралтейства Петербурга. Там він отримав призначення на флот. Продовжив службу на Північному і Чорноморському флотах. Як капітан 2-го рангу командував Севастопольським флотським півекіпажем. Брав участь у Першій світовій війні. Влітку 1917 року його команда однією з перших підняла український національний прапор з портретом Тараса Шевченка, оркестр півекіпажу виконував український гімн. Володимир Олександрович брав активну участь у створенні морського куреня імені Сагайдачного на базі флотського

півекіпажу та моряків українізованих кораблів. В його складі Савченко-Більський у листопаді 1917 року прибув до Києва.

Після утворення Української Центральної Ради організував і очолив Раду Української Чорноморської громади. А далі його послужний список отримав наступні обриси: директор департаменту Українського Морського міністерства у Києві, начальник канцелярії Морського міністерства, командувач Чорноморського флоту, начальник Військово-Морської управи, генерал-хорунжий флоту Української Народної Республіки. На початку 1919 року УНР втратила свій флот та вихід до Чорного моря. Поразка визвольних змагань змусила Володимира Олександровича бути у складі інтернованих частин української армії до Польщі. Потім виїхав у Францію. Помер 21 вересня 1955 року у французькому місті Абудант. Після нього залишилися спогади в українській військовій періодиці, статті, присвячені геополітиці та історії флоту, доцільності існування потужного військового і торговельного флоту в майбутній незалежній Україні.

Про Михайла Олександровича Савченка-

Більського мало що відомо. Відсутня навіть інформація про його рік народження і смерті. В енциклопедіях пишуть, що він працював до революції агрономом Борзнянського повіту Чернігівської губернії. Як член Української партії соціалістів-революціонерів обіймав посаду генерального секретаря хліборобства в уряді Володимира Винниченка. Але, не погоджуючись з політикою уряду щодо оголошеного відмовлення від приватної власності на землю, Михайло Олександрович подав у відставку. Остання інформація про нього завер-

шується 1918 роком, коли Михайло Савченко-Більський був членом Всеукраїнського Земського Союзу, який стояв в опозиції до уряду гетьмана Скоропадського. Навіть така коротка і дещо поверхова інформація викликає бажання знати якомога більше про братів Савченків-Більських, які відіграли певну роль в історії України XX століття. Краєзнавці Чернігівського району на останній своїй конференції в травні цього року порушили клопотання перед Олишівською селищною радою про увічнення пам'ятні славетних земляків.

Людмила СТУДЬОНОВА,
бібліотекар відділу краєзнавства
Чернігівської ОУНБ
ім. В.Г.Короленка

Починаючи з першого курсу ми, студенти художнього інституту, кожного літа їздили на практику – малювати якесь виробництво, його людей і краєвиди тих місцевостей.

І того літа 1962, дуже дощового, грозового, з короткими теплими сонячними днями, був вибір перед хлопцями їхати в село чи до Жданова (Маріуполя).

І випало мені поїхати на Десну в славне село Євминку. Бо я примірявся до "Зачарованої Десни" Довженка. Хотів зробити, як курсову роботу, ілюстрації до неї.

Хоч того літа я мерз і потерпав від вогкості, але зустрічі в Євминці були незабутніми. Тим паче, що і тих рівнинних краєвидів я не знав. Мені пощастило жити в доброї, мовчазної людини – бакенщика дядька Купрійця. Їхня хата, старосвітська, рублена і вся ретельно-ретельно відрихтована, стояла на добрих дубових палях. А знаходилось подвір'я бакенщика рівно на півдорозі між Десною і самим селом.

Баба Оксина, беручка, вольова господиня, була фельдмаршалом у цій родині. І по-доброму кермувала і вкрай роботящим чоловіком, і дочкою, і онуками. Я в неї дуже багато чому навчився.

Десь всередині липня над Десною цілу ніч гриміла гроза. Від блискавок щохвилини ставало видно, мов удень. І дощ був гарячий, мов лився з якогось небесного казана. Ще вранці вода у калюжах і протоках не вичахла і над нею здіймався сивий дим туману. Ми з хлопцями побігли до стариці, де вчора надвечір поставили ятір. Між круглими ребрами ятера, за напнутими ячеями сітки бився здоровенний золотобокий сазан, метушились великі червінки, окунці, щучки та мляво вовтузились сріблясті річкові карасики.

Баба Оксина вирішила спекти рибу. Взяла дерев'яну різанку і налила туди третину відра теплої води. Дали

вспала великий кухоль сірої грудчастої солі – щоб вийшов насичений розчин. Наказала онукові розмішувати розчин кописткою. Сама підгострила ножа і почала з великого сазана. Кількома ударами леза зняла велику, мов нові копійки, луску з усієї рибини, потім з підгрля, біля грудних плавців. А малий все крутив кописткою, в різанці вимішуючи розчин.

Обережно, і водночас швидко гос-

Оксина принесла вівсяної соломи і теж вмочила її в солону воду. Поки солома лежала в солоній воді, стара відкрила піч і розгребла попіл, поворушила жар.

Затим на дерев'яну лопату покляла мокру соломку, згори сазана і знов соломи та її посунула все в піч. Гарливо, обережно загорнула рибу попелом. Потім пішли менші рибки. Баба складала їх дуже щільно одна до одної, закрила мокрою соломкою, засипала попелом і обклала жаром. Зачинила заслонку і вийшла з хати.

Хлопчики побігли кудись грати в м'яча, а я пішов на залиті водою лужки малювати коней та червонодзьобих довгоногих лелек.

За якихось три години, не менше, і обід підійшов. Зібралася родина баби Оксини: поважний голова родини бакенщик Купрійць, його дочка та онуки. Після борщу до розсипчастої вареної картоплі з печі витягли дрібну печену рибу. Рибки зменшились, зачервонились і зробились наче прозорі, наче з дорогого бурштину.

Я не втримався і, примружившись, подивився на свого окунця до світла вікна. Він просвічувався на світло золотавочервоним склом. Цей невеличкий окунець був наче просичений жиром. Від жару і гострі плавці, і тверді кісточки розм'якшилися, були насичені жиром і соком.

Всі затихли і мовчки ласували печеною рибою, тільки кіт під столом муркотів та облизувався, випрошуючи собі хоч шматочок манюсінський печеної рибки.

Великого сазана господиня витягла під вечір, коли піч зовсім вичахла.

Обережно змитаючи з риби попіл та соломку, баба Оксина мов би очищала великий зливков бронзи. Про дух, що розпливався по всій хаті, нема що й говорити. А сірий кіт Васко ледь не збожеволів від такого аромату.

Печена риба

По-деснянськи Бувальщина

подиня надрізала отвір у рибині і встромила туди два пальці. Завмерла на хвилину, щось там відшукуючи всередині широкої тугої рибини. І одним рухом витягла нутроші. Обірвала їх і уважно подивилась, чи не роздавилась жовч.

Зразу ж кинула сазана в різанку з теплим розсолоним, надаваючи йому черво, щоб звідти повітря вийшло і воно наповнилось розчином.

Так само були випотрошені великі червінки, окунці, щучки та карасики.

Найменших рибок стара господиня не вичищала, а просто опустила в розсіл. Як обробила всю рибу, зразу стала до печі – підкладала туди шишки соснові та вільхове гілля і совала рогачем чорнобокі казани й глечики. А риба в різанці тим часом набиралась солі. Може, за дві години баба

Юрій ЛОГВИН

ОТЧИЙ ПОРІГ

Шеф-редактор
Віктор ТКАЧЕНКО
Головний редактор
Леонід ГОРЛАЧ
Засновник: товариство
"Чернігівське земляцтво"
в м. Києві

Газета зареєстрована Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України 06.XI.2001 р.
Реєстраційне свідоцтво: серія КВ №5594
Передплатний індекс 37630

Адреса редакції:
02660, Київ, Броварський проспект, 15,
тел. 206-87-12
Контакти: www.chz.org.ua,
e-mail: otporig@ukr.net

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

В.В. Ткаченко, В.І. Авдеєнко, Л.Н. Горлач (Коваленко), А.Л. Курданов, Т.А. Літошко, П.І. Медвідь, О.Ф. Орехович, Ю.А. Русанов, М.М. Ткач, В.В. Пушкар'єв, В.Є. Устименко, М.І. Халимоненко.

За достовірність фактів, точність імен і прізвищ, географічних та історичних реалій відповідають автори публікацій.

Передрук тільки з відома видання. Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Літературний редактор **Ганна Скрипка**. Комп'ютерний набір **Ганна Скрипка**.

Верстка, дизайн **Оксана Кисленко**.

Надруковано та зверстано на замовлення товариства "Чернігівське земляцтво" в м. Києві у КП "Редакція журналу "Дім, сад, город". Тираж 1000.